

УДК 347.962(477)

СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СПЕЦІАЛІЗОВАНІ СУДОВІ ОРГАНИ У ДОРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

С. В. Глущенко,
кандидат юридичних наук,
начальник управління
забезпечення діяльності
судової палати у цивільних
справах Вищого
спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і
кримінальних справ

Автор досліджує становлення законодавства про спеціалізовані суди шляхом аналізу історичних і правових передумов їх виникнення. Розглядається сутність і зміст окремих правових норм, які регулювали питання організації спеціалізованих судів у дорадянський період.

Ключові слова: спеціалізований суд, судочинство, судова влада, вищі спеціалізовані судові органи

Розвиток судової спеціалізації в історико-правовому аспекті зумовлювався тими суспільно-політичними змінами, які були результатом упровадження владою відповідних заходів щодо вдосконалення судоустрою та судочинства. Фундаментом розвитку судової спеціалізації необхідно визнати суди так званої комерційної спеціалізації, тобто комерційні судові установи. Зокрема, у 1808 р. в м. Одесі, у 1819 р. – м. Феодосії, а в 1824 р. – м. Ізмаїлі було утворено перші комерційні суди, які діяли на підставі загального положення «Про застосування комерційних судів у Російській імперії», а також Статуту торгового судочинства та Статуту цивільного судочинства [1].

У 1794 р. на підставі указу Катерини II на околицях Хаджибея було збудовано військову гавань та пристань для торгових кораблів, що привело до бурхливого розвитку в Одесі торгівлі, виробництва, промислу та біржової діяльності. Варто зазначити, що створення першого комерційного суду в Україні саме в Одесі стало логічно обумовленою історичною подією, оскільки тогочасний соціально-економічний розвиток Росії та географічне розташування приморського міста сприяли запровадженню судової спеціалізації і розбудові відповідних судових органів з урахуванням особливостей їхньої юрисдикції. Однак стрімке економічне зростання було припинене політикою Павла I, який, невдоволений комерційним успіхом міста порівняно із провідними містами Російської імперії, своїм указом від 26 грудня 1796 р. заборонив будівництво портових споруд.

Зрозуміло, що позбавлення торгівлі та її значення у житті портового міста передбачало виникнення спорів у торговій і морській сферах, тому для російської частини купецького та міщанського станів було створено Комісію російської торгівлі. Погляди російських можновладців на розвиток торговельних портів та неефективність судового врегулювання спорів відповідної категорії реалізувалися у запровадженні єдиної системи комерційних судів у Російській імперії на основі уніфікованих критеріїв їх формування, організації та розподілу компетенції тощо. Тому 14 травня 1832 р. було прийнято Загальне положення про створення комерційних судів та Статут судочинства. Цікавим є той факт, що, навіть незважаючи на специфіку самодержавних поглядів на політичний устрій імперії, зазначений нормативний акт умістив у себе положення, які передбачали, що всі існуючі комерційні суди необхідно поступово об'єднати в єдине організаційне ціле (систему), допускаючи відмінності від загальних норм судочинства, які залежали виключно від місцевих особливостей.

29 травня 1835 р. було затверджено Положення про Одеський комерційний суд, приписи якого стосувалися компетенційної сфери його діяльності, а юрисдикція поширювалася на два передмістя – Пересип, Молдаванку та 12 сіл [2, 27–32]. Якщо вести мову про предметну підсудність комерційного суду, то варто зазначити, що до його відання належали справи про укладення угод та реєстрацію всіх договорів оренди магазинів, комор та інших будівель, віднесених до сфери торгівлі. Крім цього, зазначений суд здійснював нагляд за маклерами, бракувальниками та аукціоністами, які оцінювали майно та видавали оціночні свідчення щодо укладення договорів купівлі-продажу нерухомості, застави,

договорів з отримання кредиту тощо.

Згідно із зазначеним Положенням до складу комерційного суду входили голова, старший член і три члени. Як зауважив В. С. Балух, аналіз діяльності комерційного суду показує, що характерною особливістю останнього, порівняно із пануючими у загальних судах «паперовими» процесами, було застосування паралельно з письмовим судочинством усного з його оперативністю та відсутністю формалізму. Вибір форми процесу повністю залежав від бажання позивача [3, 14].

Упровадження європейських традицій щодо організації системи судового устрою змінило ситуацію в судочинстві на території Російської імперії. Так, у січні 1865 р. спеціально створена комісія для складання Статуту торгового судочинства дійшла висновку про доцільність ліквідації комерційних судів. Це призвело до того, що на початку Першої світової війни комерційні суди діяли тільки у Санкт-Петербурзі, Москві та Одесі (до 1917 р.). У свою чергу, Одеський комерційний суд функціонував до видання Декрету про суд № 1 від 4 січня 1918 р., але фактично проіснував ще два роки.

На Лівобережній Україні після ліквідації у 1781 р. полково-сотенної системи управління було запроваджено російський губернський адміністративний устрій. Система судів не мала ознак моноцентричної, оскільки із проголошенням 27 березня 1793 р. маніфесту про приєднання Правобережжя до Росії в Україні склалася судова система з елементами регіонального характеру. На Херсонщині, Катеринославщині, у Таврії, а також Слобідсько-Українській губернії устрій судів будувався на російський кшталт. У цей період комерційний суд в Одесі вирішував торгові спори, пов'язані з вексельним обігом, неспроможністю тощо [4, 53]. У свою чергу, на Правобережжі було запроваджено польську систему судочинства. Функціонували повітові, магістратські і ратушні суди, апеляційною інстанцією для судів яких був Головний суд (цивільний і кримінальний департаменти).

На Лівобережжі вищою судовою інстанцією був Генеральний суд, що складався із цивільного й кримінального департаментів, кожен із яких мав призначеного російським урядом генерального суддю, двох радників та п'ять засідателів, обраних дворянством на трирічний термін [5, 305].

Важливим кроком для організації судової діяльності стало запровадження в Російській імперії 1864 р. заходів реформи, що стосувалися питань судоустрою і судочинства. Відповідно до «Устрою судових установлень» судова влада належала мировим суддям, з'їздам мирових суддів, судовим палатам і Урядуючому сенату, який було утворено ще у 1711 р. як вищу судову інстанцію для судів України. Цей орган із початку XIX ст. став вищим судовим органом у державі, що підпорядковувався імператору.

В Урядуючому сенаті були утворені касаційні

департаменти для перегляду рішень судів у цивільних і кримінальних справах. Законом визначалися випадки, коли із суддів відповідних департаментів скликалися «загальні збори», а для вирішення питань щодо підсудності між судовою і виконавчою владою, а також в інших випадках, передбачених статутами цивільного і кримінального судочинства, створювалося «об'єднане присутствіє» першого та другого касаційного департаментів [6].

Водночас на території України результати впровадження заходів реформи знижувалися, оскільки їх реалізація здійснювалася вкрай повільно. Зокрема, на українських землях передбачалося утворення загальних судів, однак вони були запроваджені тільки в Полтавській, Херсонській, Катеринославській і Таврійській губерніях. Щодо інших територій, то на них утворювалися тільки суди місцевого рівня, а утворення вищих судових органів не передбачалося, виходячи з важливості досягнення моноцентризму судової влади та концентрації вищих судових інстанцій виключно в столиці – Санкт-Петербурзі. Таким чином, за винятком функціонування комерційних судів, в Російській імперії було сформовано систему судів, які вирішували цивільні і кримінальні справи. Вищі спеціалізовані судові органи не утворювалися, оскільки оскарження рішень комерційних судів допускалося тільки тоді, коли ціна позову перевищувала п'ять тисяч рублів. Якщо оскарження і мало місце, то судом вищої (апеляційної) інстанції визначалася відповідна судова палата.

Необхідно звернути увагу на розвиток судової системи і організацію спеціалізованих судових органів в українських землях, що територіально перебували у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії. Після турецької навали 1543 р. Угорське королівство фактично розпалося. Західна частина Закарпаття підпала під владу Австрії, а східна ввійшла до складу Трансильванії [7, 85–91]. З укладенням Кучук-Кайнарджійського договору 1774 р. Північна Буковина перейшла під юрисдикцію австрійського монарха. Отже, починаючи з кінця XVIII ст. майже всі західно-українські землі потрапили під владу Австрійської, а з утворенням дуалістичної монархії у 1848 р. – Австро-Угорської імперії [8, 245].

У Галичині в період 1773–1918 рр. судова влада поділялася на шляхетську, духовну і міщанську. У 1773 р. у Львові було утворено Верховний губернський суд із повноваженнями суду апеляційної інстанції для всіх нижчих судів королівства Галичини і Лодомерії – складової Австрійської імперії, а у 1852 р. було утворено два вищі крайові суди у Львові та Кракові, поряд з якими діяли окружні крайові суди. Найвищою судовою інстанцією для всіх крайових судів Австро-Угорщини був створений у 1850 р. Верховний судовий касаційний трибунал [9, 11–114].

Справи щодо військовослужбовців розглядалися окремими судами трьох інстанцій: військовий суд, вищий військовий суд і Верховний вій-

ський трибунал [10, 9]. Крім того, у Галичині функціонували фінансові суди, які розглядали фінансові спори, та промислові суди для вирішення спорів між підприємцями і робітниками. Зазначені судові установи були засновані у 1896 р., однак вищі судові інстанції для них не створювалися.

У 1875 р. для вирішення адміністративних спорів між державними органами і громадянами було засновано Адміністративний трибунал. Цей трибунал складався з першого президента, другого президента, президентів, сенаторів і радників. Усі зазначені особи призначалися імператором. Спори щодо розмежування компетенції між Адміністративним трибуналом і загальними судами підлягали розгляду спеціальним Імперським судом. Також цей суд розглядав спори між австрійськими країнами. Отже, організація судової системи Австрійської (Австро-Угорської) імперії характеризувалася впровадженням не тільки суб'єктного, а й галузевого критерію спеціалізації у побудові судової системи. Водночас вищі судові органи, крім військових, як правило, не створювалися, хоча діяльність Адміністративного трибуналу свідчить про виокремлення адміністративної юстиції як спеціалізованої.

Повалення царського самодержавства та перемога більшовиків у Петрограді стали поштовхом до вирішення питання про самовизначення України та утвердження її як суверенної держави. Водночас період 1917–1921 рр. можливо визначити як вирішальний, що обумовив подальшу долю української державності.

27 листопада 1917 р. Українська Центральна Рада, що була утворена 4 (17) березня 1917 р., ухвалила закон, відповідно до якого «суд на Україні повинен творитися іменем Української Народної Республіки». 2 грудня 1917 р. було ухвалено законопроект про утворення до скликання Установчих зборів тимчасового Генерального Суду. У цьому документі зазначалося, що Генеральний Суд складається з 3-х департаментів: цивільного, карного та адміністративного, «... і виконує по цілій території України всі функції, належні досі Правительствующему Сенатові в справах судових і в справах нагляду над судовими установами і особами судового відомства» [11].

Таким чином, уперше на теренах України вносилися судові установи адміністративної юстиції. Це знайшло продовження в діяльності адміністративних суддів, хоча документальні свідчення про їх функціонування, на жаль, втрачені [12, 18–22]. Адміністративний департамент Генерального Суду здійснював судочинство за нормами дореволюційного російського законодавства. Отже, судова система Центральної Ради в розрізі її спеціалізації була представлена комерційними судами та судовими органами адміністративної юстиції.

Політична нестабільність та ведення бойових дій стали причиною запровадження Централь-

ною Радою з 14 лютого 1918 р. посад головних губернських комендантів, які мали право утворювати військові революційні суди. Фактично ці судові установи здійснювали кримінальне переслідування відповідно до Інструкції військовому революційному суду, виданої 5 березня 1918 р. Компетенція зазначених судів поширювалася на військовослужбовців і цивільних громадян УНР у випадках вчинення ними вбивства, підпалу, згвалтування, грабежу, розбою. Цим документом встановлювалося, що провадження у військовому революційному суді могло розпочатися тільки за поданням головного губернського коменданта [13]. Тобто в цей історичний період військова влада фактично підміняла судову та мала її повноваження.

Із загостренням у лютому – березні 1918 р. військово-політичної обстановки виникла потреба в організації військових судів. Центральною Радою 23 квітня 1918 р. був виданий наказ «Про Військові суди», згідно з яким утворювався Вищий Військовий Суд у м. Києві. Територіальна юрисдикція цього суду поширювалася на всі справи, що виникали на Правобережній Україні та Чернігівщині. Такий самий суд було утворено у м. Катеринославі для розгляду справ, що виникали на території Лівобережної України, за винятком Чернігівщини. Для розгляду злочинів військовослужбовців у межах дислокації дивізій утворювалися штабові і вищі штабові суди як суди першої інстанції відповідно до компетенції Вищого Військового Суду [14].

29 квітня 1918 р. Центральною Радою була прийнята Конституція Української Народної Республіки, у якій окремий розділ присвячувався організації судової системи [15]. Встановлювалося, що «судова власть в рамках цивільного, карного й адміністративного законодавства здійснюється виключно судовими установами» (ст. 58). Відповідно до ст. 62 Конституції найвищим судом Республіки визначався Генеральний Суд УНР, який складався з колегій, обраних Всенародними зборами на п'ять років. Генеральний суд був виключно касаційною інстанцією для всіх судів і не виконував функцій адміністративної влади [16, 49–56].

Подальший розвиток політичних подій для Центральної Ради склався таким чином, що 29 квітня 1918 р. у Києві на з'їзді українських хліборобів П. Скоропадського було проголошено гетьманом України. Це стало закономірним результатом невдоволення заможних верств населення, які вимагали відновити приватну власність і покласти край революційному хаосу. Зауважимо, що 230-денний період існування Гетьманату тісно пов'язаний із перебуванням на території України німецько-австрійських окупаційних військ, що наклало відбиток на функціонування судової системи та її вищих судових органів. Як слушно відзначив з цього приводу Л. І. Фесенко, загальний обсяг союзного втручання, зокрема у сферу геть-

манської юстиції, був доволі значним, що позначилося на діяльності органів військової юстиції, які фактично презентували судову владу в той період [17, 35].

У липні 1918 р. П. Скоропадський затвердив Закон «Про утворення Державного сенату», який став «вищою в судових і адміністративних справах державною інституцією» [18]. Цей орган складався із трьох генеральних судів: адміністративного, цивільного і карного. Також на Державний сенат поклалися обов'язки суду касаційної інстанції замість Головного воєнного суду. Загалом повноваження Державного сенату визначалися нормами колишнього російського законодавства, що вказує на орієнтацію Гетьманату на дореволюційну систему судочинства. Підтвердженням цього є видання Закону «Про Судові палати і Апеляційні суди» від 8 липня 1918 р. та визначення постановами Ради Міністрів від 14 і 21 липня 1918 р. підсудності справ мировим суддям. Суттєво, що адміністративні судові органи нижчих ланок не створювалися.

Радою Міністрів 30 травня 1918 р. був ухвалений Закон «Про військову підсудність». Відповідно до його положень військовому суду були підсудні справи щодо військовослужбовців, а також щодо цивільних осіб в разі їх неявки за призовом для відбуття військової повинності, для навчальних зборів з мобілізації. До компетенції військових судів були віднесені і справи щодо мешканців ворожих територій, захоплених під час війни, але за відсутності на них загальних судів [19]. Із метою реалізації приписів зазначеного Закону 21 червня 1918 р. було ухвалено Закон «Про організацію військово-судових інституцій та їх компетенцію», за яким військові суди поділялися на вищі і штабові [20]. Таким чином, у квітні – грудні 1918 р. військове судочинство стало домінуючим в Україні, а військові суди доби Гетьманату мали юрисдикцію як загального, так і спеціального характеру з підвідомчістю справ як щодо військових, так і цивільних осіб [21, 38].

З утворенням 14 листопада 1918 р. Директорії Української Народної Республіки розпочався новий етап державотворення. Директорія у сфері судового будівництва намагалася реанімувати здобутки Центральної Ради та відновити функціонування судових органів, утворених у період її діяльності. Водночас нестабільна військово-політична обстановка фактично перекреслила реалізацію цих заходів і стала причиною утворення військових польових судів, компетенція яких визначалася військовим керівництвом [22].

Так, Законом від 2 січня 1919 р. «Про скасування закону бувшого гетьманського уряду від 8 липня 1918 року відносно «Утворення Державного Сенату», про відновлення діяльності Генерального Суду під назвою «Надвищий Суд Української Народної Республіки» на підставі Закону Центральної Ради від 2 грудня 1917 року»

були скасовані відповідні законодавчі акти Гетьманату. Надвищий Суд діяв у складі трьох департаментів: цивільного, карного та адміністративного, з одночасним покладенням на нього повноважень Головного воєнного суду.

Згідно із Законом від 24 січня 1919 р. було відновлено роботу Київського апеляційного суду та надано право Одеському апеляційному суду розглядати скарги на постанови Одеського комерційного суду [23]. Однак хвиля репресій з боку військових судових інституцій, які були підпорядковані військовому командуванню, стала причиною зменшення питомої ваги цивільного судочинства [22]. Крім того, у цей історичний період відсутні відомості про функціонування судових установ адміністративної юстиції місцевого рівня, хоча в складі Надвищого Суду УНР створювався адміністративний департамент.

У сенсі судового будівництва необхідно звернути увагу на організацію судових органів у Західноукраїнській Народній Республіці (ЗУНР), проголошеній 9 листопада 1918 р. У лютому 1919 р. було утворено повітові та окружні суди для розгляду цивільних справ, а для вирішення кримінальних справ – трибунали першої інстанції. Другою інстанцією згідно із законом від 15 лютого 1919 р. став Вищий суд у Львові, а третьою – Найвищий Державний Суд [24, 34]. Водночас цей закон передбачав, що за надзвичайних обставин повноваження другої і третьої інстанцій передавалися Окремому судовому Сенату другої інстанції та Окремому судовому Сенату третьої інстанції, відповідно.

Зважаючи на ведення бойових дій армією ЗУНР, 16 листопада 1919 р. було видано розпорядження про організацію військового судочинства, за яким утворювався Найвищий військовий трибунал, військові обласні та окружні суди. Таким чином, з урахуванням постійних військових конфліктів на території ЗУНР також у цей період домінували військові суди.

Виходячи з наведеного, необхідно звернути увагу на те, що розвиток спеціалізованого судочинства у дорадянський період перш за все пов'язувався з формуванням і запровадженням капіталістичних форм виробництва в умовах розпаду феодалізму. Це зумовило поступовий перехід від суб'єктного визначення спеціалізації судів до її галузевого запровадження. Ступінь розвитку капіталістичного виробництва в окремих галузях промисловості і його форми були різними, а підприємства були в основному невеликими. Це стало причиною утворення промислових, фінансових, цехових судів як спеціалізованих, але не викликало необхідності створення вищих спеціалізованих судових установ. Крім того, з розвитком товарно-грошових відносин виникла потреба в організації судів комерційного спрямування як установ для врегулювання відносин у межах капіталістичної системи господарювання.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Шевченко Д. Система господарських судів України – 15 років / Д. Шевченко // Юридична газета. – 2006. – № 9.
2. Балух В. С. Одеський арбітражний суд: два века истории / В. С. Балух, А. А. Сурилов. – Одеса : Юрид. літ., 2001. – 328 с.
3. Балух В. С. Організація і діяльність комерційних судів Російської імперії: історико-правове дослідження на прикладі Одеського комерційного суду (1808–1917) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В. С. Балух. – Одеса, 2002. – 20, [1] с.
4. Притика Д. М. Правові засади організації і діяльності органів господарської юрисдикції та шляхи їх удосконалення / Д. М. Притика. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 328 с.
5. Державний архів Чернігівської області: довідник / [уклад. Я. Пиріг та ін.] – Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2001. – С. 305.
6. Судебные уставы 20 ноября 1864 г. : [с изложением рассуждений, на коих они основаны]. – СПб. : Изд. Госуд. Канцелярии, 1867. – 252 с.
7. Кондрашюк К. Утворення Австро-Угорщини: причини та умови / К. Кондрашюк // Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. – Серія юридична. – Вип. 41. – 2005. – С. 85-91.
8. Бойко О. Д. Історія України : посіб. / О. Д. Бойко. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 656 с.
9. Кульчицький В. С. Судова система в Галичині у другій половині XIX – на початку XX ст. / В. С. Кульчицький // Матеріали 140 наук. конф. Львів. ун-ту : тези доповідей. – Л. : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 1996. – С. 111-114.
10. Сердюк В. В. Юрисдикція судів України за спеціалізацією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В. В. Сердюк. – К., 2003. – 20 с.
11. Про утворення Генерального Суду : Закон ; за станом на 2 груд. 1917 р. / Українська Центральна Рада : офіц. вид. // Вісник Генерального Секретаріату УНР. – 1917. – № 4.
12. Ярош Д. В. Формування судової системи української народної республіки періоду Центральної Ради / Д. В. Ярош // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1 (21). – С. 18-22.
13. Інструкція військовому революційному судові : за станом на 5 бер. 1918 р. / Рада народних Міністрів УНР : офіц. вид. // Вісник Ради Народних Міністрів УНР. – 1918. – № 17. – С. 2-4.
14. Про Військові Суди : Наказ ; за станом на 23 квітня 1918 р. / Центральна Рада : офіц. вид. // Державний вісник. – 1918. – № 14. – С. 2.
15. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : у 2 т. / ред. кол.: В. А. Смолій, О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький та ін. ; Ін-т історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 1996-1997. – (Пам'ятки історії. Джерела новітньої історії; V). – Т. 1 : 4 березня – 9 грудня 1917 р. – К., 1996. – 590 с.
16. Ярош Д. В. Конституція Української Народної Республіки 1918 року про органи державної влади та управління України: історичний досвід і сучасність / Д. В. Ярош // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1–2. – С. 49-56.
17. Фесенко Л. І. Правовий статус Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у системі судового устрою : дис. ... канд. юрид. наук / Л. І. Фесенко. – Одеса, 2011. – 242 с.
18. Про утворення Державного Сенату : Закон ; за станом на 8 липня 1918 р. / Рада Міністрів : офіц. вид. // Державний вісник. – 1918. – № 28. – 12 с.
19. Про військову підсудність : Закон ; за станом на 30 травня 1918 р. / Рада Міністрів УНР : офіц. вид. // Державний вісник. – 1918. – № 11. – 7 червня.
20. Про організацію військово-судових інституцій та їх компетенцію : Закон ; за станом на 21 червня 1918 р. / Рада Міністрів УНР : офіц. вид. // Державний вісник. – 1918. – № 20. – 5 липня.
21. Сердюк В. В. Юрисдикція судів України за спеціалізацією : дис. ... канд. юрид. наук / В. В. Сердюк. – К., 2003. – 200 с.
22. Про створення військових польових судів : Наказ командира Осадного корпусу ; за станом на 22 листопада 1918 р. / Директорія УНР : офіц. вид. // Вісник Української Народної Республіки. – 1918. – № 7. – 8 с.
23. Про скасування закону бувшого гетьманського уряду від 8 липня 1918 року «Про Судові Палати й Апеляційні Суди», про утворення Харківського та Одеського Апеляційних Судів і відновлення Київського Апеляційного Суду, про увільнення з посад в Судових Палатах та про затвердження штатів Київського Апеляційного Суду : Закон УНР ; за станом на 24 січня 1919 р. / Директорія УНР : офіц. вид. // Вісник Української Народної Республіки. – 1919. – 29 січня.
24. Ситник О. М. Досвід державного будівництва ЗУНР як вияв прагнення до соборності українських земель // О. М. Ситник, М. Я. Кузишин : матеріали 11-ї наук.-практ. конф. [«Роль релігії та суспільства у формуванні моральної особистості»] ; (Донецьк, 24 лист. 2006 р.) / відп. ред. В. І. Журавльов. – Д. : Донецький інститут внутрішніх справ. – С. 292-295.

Глушченко С. В. Становление законодательства о специализированных судебных органах в досоветский период истории Украины

Автор исследует становление законодательства о специализированных судах путем анализа исторических и правовых предпосылок их возникновения. Рассматривается сущность и содержание отдельных правовых норм, регулирующих вопросы организации специализированных судов в досоветский период.

Ключевые слова: специализированный суд, судопроизводство, судебная власть, высшие специализированные судебные органы

Glushchenko Svitlana. Emergence of the legislation on specialized courts in the pre-Soviet period in the history of Ukraine

The author explores the emergence of law on specialized courts by analyzing historical and legal conditions of their occurrence. The essence and content of individual legal rules governing the organization of specialized courts in the pre-Soviet period is explored.

Key words: specialized court proceedings, the judiciary, higher specialized courts